

نقش دولت در توسعه صنایع کوچک

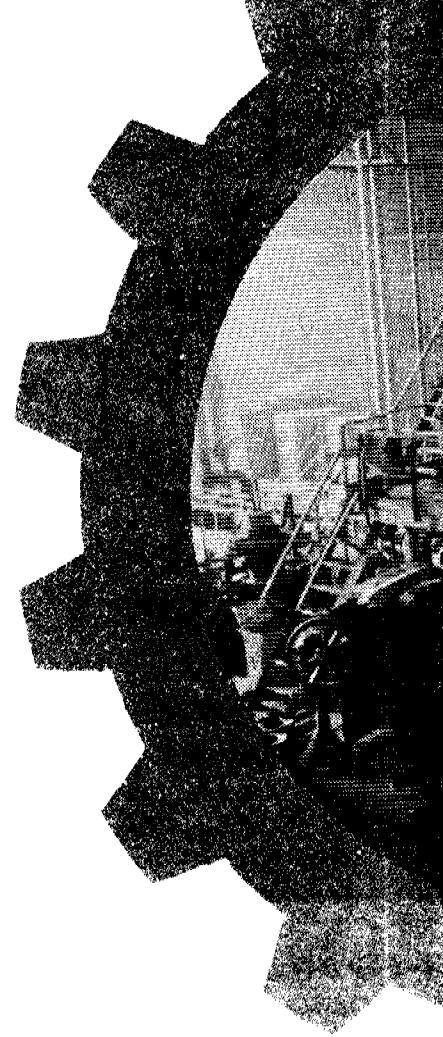
نتیجه ۳- نقش دولت در توسعه صنایع کوچک
با توجه به ضعف اساسی و موانع کوچک و کمبود سازمانهای متشکل که نیازهای خدماتی و امکاناتی آنها را فراهم نمایند، دولتهای کشورهای در حال رشد برای توسعه اینگونه صنایع وظایف ویژه‌ای به عهده دارند. بزرگترین سهم دولتها در قبال توسعه صنایع کوچک تدوین سیاستها و برنامه‌هاییست که بتواند رشد سالم کارخانجات را در این بخش تأمین نماید. تجربه بعضی از کشورها نشان داده تصمیماتی که آنها برای ارتقاء صنایع سنگین از طرفی و حفظ صنایع سنتی از طرف دیگر اتخاذ نمودند، همواره در برابر رشد سالم گروه متوسط کارخانجات کوچک، سد و مانعی بزرگ بوده است.

برای مثال، در بعضی از کشورها، برای تشویق صنعتگران از صنایع بزرگ و صنعتگران سنتی حمایت‌های مالی به عمل آمده، که این امر خود موجب بی میلی مردم به مدرنیزه کردن صنایع و عدم رغبت در احداث کارخانجات شده است. وظیفه اولیه دولت این است که برنامه و سیاستی را پی ریزی نماید که در پرتو آن کلیه صنایع، اعم از بزرگ و کوچک، سنتی و مدرن، دوش به دوش

• بزرگترین سهم دولتها در قبال صنایع کوچک، تدوین سیاستها و برنامه‌هایی است که بتواند رشد سالم کارخانجات را در این بخش تأمین نماید. تجربه بعضی از کشورها نشان داده تصمیماتی که آنها برای ارتقاء صنایع سنگین از طرفی و حفظ صنایع سنتی از طرف دیگر اتخاذ نمودند، همواره در برابر رشد سالم گروه متوسط کارخانجات کوچک، سد و مانعی بزرگ بوده است.

هم و با پشتیبانی یکدیگر از امکانات توسعه بهره ببرند.

پیش‌نیاز هر برنامه خاص در توسعه صنایع کوچک این است که کمکهای بحق گروهی از کارخانجات، به رسمیت شناخته شود. اینجاست که یک تعریف رسمی از صنایع کوچک براساس ضابطه‌ای جامع و ملموس ضرورت پیدا می‌کند. البته روشن است که نمیتوان تعریف بین‌المللی واحدی برای این مسئله ابداع نمود، زیرا ابعاد آن در هر مملکت و در شرایط خاص فرق می‌کند. در ممالک مختلف ضوابط مختلفی بکار می‌رود، برای مثال: تعداد کارکنان، مقدار سرمایه گذاری و حجم فروش و یا مصرف نیرو در اندازه‌گیری تأسیسات صنعتی. گرچه حجم سرمایه گذاری در تغییر خط تولید بسیار چشمگیر است، ولی عموماً یکی از وظایف شناخته شده، سرمایه‌های غیرمنقول است. سقف سرمایه‌های غیر منقول باید آنقدر بالا باشد که کارخانجات کوچک محدودیتی در تجهیز خود به لوازم و ماشین‌آلات مدرن احساس نکنند اگر سقف سرمایه گذاری در این امر، بخاطر همخوانی با تعریف صنایع کوچک خیلی پائین در نظر گرفته شود، ممکن است

این صورت نقش دولت محدود به برنامه‌های کمکی که معمولاً سایر سازمانها تمایلی به انجام آن ندارند، خواهد بود. به این ترتیب آژانسهای عمومی بطور فزاینده‌ای از اینگونه مسئولیتها فارغ می‌شوند. البته لازم به تذکر است که کمکهائی که به واحدهای خصوصی داده می‌شود، بایستی برای مدتی باشد که نیازمندا است. موفقیت یک برنامه توسعه وقتی تأیید می‌شود که یک واحد تولیدی ضعیف قادر به عبور از مرز نیازمندی گردد و خود کفا شود.

خدمات ترویجی صنایع

یکی از اساسی‌ترین برنامه‌های کمک مورد نیاز کارخانجات کوچک در کشورهای در حال رشد، برنامه تأمین خدمات ترویجی برای انتقال دانش و مهارت به افرادی که دست‌اندر کار جزف صنعتی هستند، می‌باشد. چنین کمکهائی در چهار مقوله زیر گنجانیده می‌شود: اقتصادی، فنی، توسعه مدیریت و بهبود تولید.

کمکهای اقتصادی از مشاوره در تخمین سرمایه شروع می‌شود؛ نکات مهم عبارتند از: پیش‌بینی و چشم‌انداز صنعتی ویژه، انتخاب مکان و تخمین سرمایه لازم و پتانسیل بازار. وقتی یک کارخانه دار کار خود را شروع کرد، سرمایه‌دار خرده‌پا به درخواست خود در مورد اعتبار، مواد خام، کارگر، محیط کارخانه و بازاریابی و غیره ادامه خواهد داد. کارخانجات موجود نیز به چنین مشورت‌هایی برای تنوع بخشیدن به محصولات و اصلاح کیفیت آنها، احتیاج دارند. کمکهای فنی بطور اصولی موارد زیر را در بر می‌گیرد: راهنمایی در انتخاب مواد خام، ماشین‌آلات و لوازم و کاربرد صحیح آنها، همچنین نصب ماشین‌آلات، پیاده کردن نقشه کارخانه، تکنیکهای تولید، تعمیرات و نگهداری و تست دستگاهها.

«توسعه مدیریت» به مسائل تجاری و اجرایی رسیدگی می‌نماید. مثلاً تأمین بودجه، طراحی و کنترل تولید، بازاریابی محصولات و غیره، همچنین راهنمایی منابع اعتباری، لوازم و تجهیزات، هزینه‌ها و قیمت‌ها، دفترداری، تبلیغات و آگهی و قراردادهای فرعی را شامل می‌شود. «بهبود تولید»، تأیید طرحها و کنترل کیفیت و استاندارد نمودن محصولات را عهده‌دار است.

صاحبان سرمایه از ترس اینکه پیشروی در این امر نام آنها را از گروه خاصی از صنایع حذف نماید، از برنامه‌های ویژه‌ای در توسعه عقب مانده و در تجهیز خود به لوازم و ماشین‌آلات اساسی و مدرن عاجز بمانند. بعضی از ممالک در حال توسعه برای صنایع کوچک خود تعاریف قانونی ابداع نموده‌اند، در حالیکه در بعضی دیگر، این امر از طریق سازمانهای اجرایی پیاده شده است. در بعضی هم ضوابط و سقفهای متفاوتی دنبال می‌شود. برای مثال: اگر سقف سرمایه پائین باشد از بعضی طرحها، و اگر بالا باشد از مجوز استفاده از امکانات نواحی صنعتی بهره‌مند خواهد شد. هر تعریفی باید انعطاف لازم را برای تطبیق خود با نیازهای توسعه صنعتی دارا باشد. یک تعریف خوب باید واضح و روشن و دور از جمود بوده، و برقراری آن بایستی بوسیله دولتی صورت گیرد که توسعه صنایع کوچک از اهدافش می‌باشد.

نقش مهم دیگر دولت، سازمان دادن برنامه کمکهای داخلی و هماهنگ نمودن آنها با سایر مقیاسهای رشد می‌باشد. همانطور که گفته شد، کارخانجات کوچک از مشکلات زیادی رنج برده و احتیاج به خدمات و اقدامات حمایتی، برای غلبه بر مشکلات خود دارند. ولی مفید بودن این خدمات منوط به این است که کمکها بطور همه‌جانبه صورت گیرد؛ اقدامات مجرد کمکی تأثیری ندارد مگر اینکه با اعمال تکمیل‌کننده‌ای در سایر مناطق همراه باشد. برای مثال تأمین کمکهای مالی زمانی ارزش دارد که راهنماییهای لازم به سرمایه‌گذار در نحوه هزینه سرمایه، داده شده باشد. همینطور تأمین وسایل و لوازم کارخانه مفید نخواهد بود، مگر اینکه ماشین‌آلات و تجهیزات لازم برای یک تولید مؤثر فراهم آمده باشد. کارگران ماهر بخودی خود باعث بهره‌وری نخواهند شد، مگر اینکه مدیریت نیز آموزشهای لازم را دریافته باشد. بطور کلی توسعه صنایع کوچک مستلزم تأمین کوله‌باری از خدمات و امکانات اساسی می‌باشد. برای تأمین همه‌جانبه و جامع کمک و یاری، لازم نیست دولتها رأساً همه مسئولیتها را در تنظیم خدمات به عهده گیرند، در این رابطه سازمانهای نیمه خصوصی یا بخش خصوصی جهت توزیع کمکها، می‌توانند مؤثر باشند. دولت باید در تشویق این سازمانها برای ورود به مقوله صنایع کوچک، تلاش نماید که در

● یکی از اساسی‌ترین برنامه‌های کمک مورد نیاز کارخانجات کوچک در کشورهای در حال رشد، برنامه تأمین خدمات ترویجی برای انتقال دانش و مهارت به افرادی که دست‌اندرکار توسعه صنعتی هستند، می‌باشد. چنین کمکهائی در چهار مقوله زیر گنجانده میشود: اقتصادی، فنی، توسعه مدیریت و بهبود تولید.

● در تأمین تسهیلات اعتباری صنایع کوچک سه مشکل عمده وجود دارد: کمبود مؤسسات اعتباری، موانع کارخانجات کوچک که آنها را از دریافت اعتبار محروم می‌نماید و قادر نبودن صنعتگران کوچک به مصرف مفید تسهیلات اعتباری که در اختیار آنها گذاشته میشود.

● یکی از انواع موفق اعتبارات نظارت شده، تأمین ماشین آلات به صورت اجاره موقت است که در اغلب کشورهای در حال رشد تجربه شده است. آژانس توسعه صنایع کوچک از طریق اجاره موقت، تجهیزات لازم را تهیه و به کارخانه‌دار برای اصلاح روش تولید و انتخاب اقتصادی‌ترین راه، ارائه می‌نماید.

پرسنل آموزش دیده ترویج صنایع یکی از مشکلات بزرگ در تمام کشورهای در حال توسعه می‌باشد. یک مروج صنایع نه تنها باید از نظر تکنیکی واجد شرایط باشد، بلکه از نظر خدمات صنعتی و ارتباطات نیز باید آموزشهای لازم را دیده باشد. این به عهده کشورهای در حال رشد است که طرحهایی برای آموزش کادر مروج داشته باشند. برنامه آموزش ضمن خدمت و دوره‌های تکمیلی در کشورهای پیشرفته، برای ارتقاء مهارت‌ها و دانش پرسنل مروج بسیار مفید بوده است. در این رابطه از مشاورین خارجی نیز برای آموزش کارکنان محلی خود باید کمک بگیرند و چنانچه تعداد افراد دست‌اندرکار خدمات ترویجی صنایع به اندازه کافی زیاد باشد، باید سازمانهای آموزش ملی ویژه‌ای بوجود آورند. قابل توصیه است که تأمین این خدمات در مراحل اولیه برنامه توسعه رایگان ارائه شود و بعد از اینکه کارخانجات کوچک کفایت و قدرت کافی پیدا کردند سیستم پرداخت در ازاء خدمات را می‌توان معرفی نمود.

کمکهای مالی به صنایع کوچک

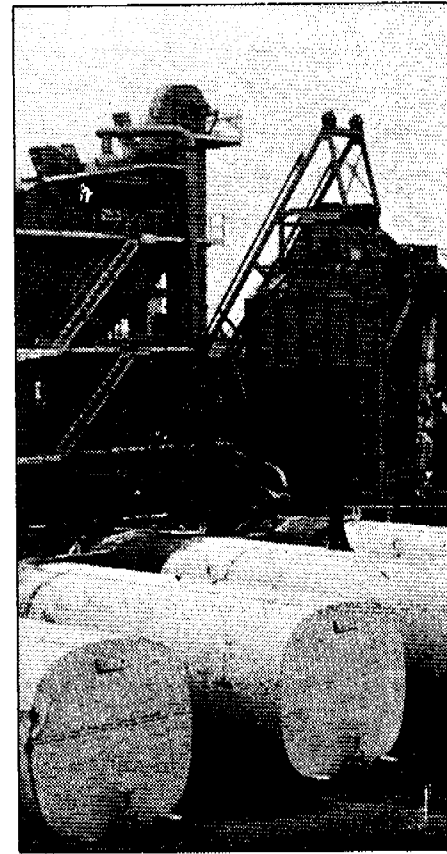
در تأمین تسهیلات اعتباری صنایع کوچک

کار ترویج صنایع ممکن است شکل انفرادی بخود بگیرد، مثلاً بازدید از کارخانه، کاری که اطلاعات لازم را از طریق بروشور یا نشریات منتقل نماید. یا گذاشتن دوره‌های آموزشی مرتب، دوره‌های کارآموزی با هدف ارتقاء دانش و معلومات کارگران، سرپرستان و مدیرانی که قبلاً به کارهای تجاری کوچک اشتغال داشته‌اند.

تحقیقات صنعتی کاربریست اساسی در پشتیبانی از خدمات ترویجی صنایع، افرادی که دست‌اندرکار مشاوره‌های فنی هستند وقتی به مشکلاتی در امور تطبیق تکنولوژیکی و ابداع از نظر مواد، پروسه و تولید بر می‌خورند، یا باید خود این مشکلات را حل کنند و یا به سازمانهای ویژه تحقیقات صنعتی واگذار نمایند. هزینه خدمات ترویجی صنایع معمولاً به عهده دولت بوده و از طریق مؤسسات ویژه‌ایکه عملیات خود را با آموزش و تحقیق صنعتی ادغام می‌نمایند تأمین می‌شود. در کشورهاییکه از نظر صنعتی پیشرفته‌اند، این گونه خدمات برای همه تأسیسات فراهم است و نیازی به پیشقدم شدن دولت برای احداث چنین سازمانهایی نیست. عدم وجود سازمانهایی که چنین خدماتی را ارائه می‌نمایند از ویژگیهای کشورهای در حال رشد بوده و بهمین دلیل، دولتها مجبور به ایفاء نقش می‌باشند. ممکن است دولت به ایجاد مؤسسات مستقلی که بتواند به تمام صنایع و یا حداقل به صنایع کوچک سرویس بدهد، علاقمند باشد، اما با توجه به گوناگونی عملیاتی که از یک مؤسسه در توسعه صنایع کوچک، انتظار می‌رود و سرعتی که برای روند خدمات لازم است قابل توصیه است که حداکثر آزادی و انعطاف را در اختیار چنین مؤسساتی قرار دهند. مؤسساتی که برای توسعه صنایع کوچک بصورت قسمتی از دپارتمانهای دولتی عمل می‌کنند در تطبیق و تنظیم برنامه‌های خود نتوانسته‌اند به سرعت مؤسسات خصوصی عمل نمایند. قوانین و ضوابط دولتی در امر استخدام کارمند، انتقال و ارتقاء آنها معمولاً خشک‌تر از آن است که بتوان آن را با نوع کارهای قابل انتظار سازمانهای ترویج صنایع منطبق نمود. وقتی که اراده اصلی دولت بر تأسیس چنین تشکیلاتی قرار می‌گیرد، بهتر است که خودمختاریهای لازم را نیز به آنها اعطاء نماید. آموزش مروجین صنایع یکی از مهمترین وظایف خدمات ترویجی صنایع می‌باشد. چرا که کمبود

سه مشکل عمده وجود دارد: اولی کمبود مؤسسات اعتباری است؛ دوم موانع کارخانجات کوچک که آنها را از دریافت اعتبار از مؤسسات محروم می‌نماید؛ و سوم قادر نبودن صنعتگران کوچک به مصرف مفید تسهیلات اعتباری که در اختیار آنها گذاشته می‌شود. کارخانه‌های کوچک عموماً در محاسبات و دفترداری خود دچار ضعف هستند و لذا در جلب اطمینان شرایط بانکهای تجاری و واگذار کننده اعتبارات دچار اشکال می‌باشند. و از آنجا که اغلب کارخانجات کوچک متعلق به افرادی است که از نظر مالی ضعیفند و در موقعیتی نیستند که بتوانند شرایط ایمنی بانکها را تأمین نمایند، معمولاً بانکهای تجاری در تعیین استحقاق اعتباری کارخانجات کوچک متعلق به و واگذاری محافظه کارانه‌ای را اعمال نموده و در واگذاری مساعده‌ها تمایل به تحمیل شرایط مشکل‌تری دارند. شاید لازم باشد دولت در تسهیل شرایط واگذاری وام به کارخانه‌های کوچک، سازمانهای واگذار کننده اعتبار را تشویق نماید. حمایتی که دولت می‌تواند از بانکهای تجاری بنماید، ضمانت اعتبارات کارخانجات کوچک است که در این صورت، بانکهای تجاری با حصول اطمینان از

● «توسعه مدیریت» به مسائل تجاری و اجرایی رسیدگی می‌نماید. مثلاً تأمین بودجه، طراحی و کنترل تولید، بازاریابی محصولات و غیره؛ همچنین «توسعه مدیریت» راهنمایی منابع اعتباری، لوازم و تجهیزات، هزینه‌ها و قیمت‌ها، دفترداری، تبلیغات و آگهی و قراردادهای فرعی را نیز شامل می‌شود.

● آموزش مروجین صنایع یکی از مهمترین وظایف خدمات ترویجی صنایع می‌باشد. چرا که کمبود پرسنل آموزش دیده ترویج صنایع یکی از مشکلات بزرگ در تمام کشورهای در حال توسعه می‌باشد. یک مروج صنایع نه تنها باید از نظر تکنیکی واجد شرایط باشد، بلکه از نظر خدمات صنعتی و ارتباطات نیز باید آموزشهای لازم را دیده باشد.

نواحی صنعتی

ثابت شده که روش ایجاد «نواحی صنعتی» یکی از روشهای مشوق تأسیس، گسترش و مدرنیزه کردن صنایع کوچک در کشورهای در حال توسعه می‌باشد. یک ناحیه صنعتی تشکیل شده از گروهی از صنایع و کارخانجات طراحی شده که به آنها خدمات متنوعی از قبیل ساختمان کارخانه و غیره به صورت اجاره و اگذار گردیده است. مجتمع نمودن باعث تسهیل اندازه‌گیری اقتصادی شده و تأثیر زیادی در طبقه‌بندی که معمولاً در صنایع بزرگ یافت می‌شود، دارد. بعلاوه، ایجاد یک واحد خدمات ترویجی اقتصادی و مفید، در یک ناحیه صنعتی که در آن تعداد زیادی واحدهای کوچک گرد آمده، امکان پذیر است. همچنین یک ناحیه صنعتی می‌تواند به رشد ارتباطات فرعی و جنسی بین صنایع کوچک و بزرگ کمک نماید. همچنین نواحی صنعتی در توسعه برنامه‌ریزی شده مناطق شهری مفیدند. مشکل سریع شهرنشینی در بیشتر کشورهای در حال رشد یک بحران است؛ وقتی واحدهای روستائی یا شهری توسعه می‌یابند، نواحی صنعتی آنها را در رسیدن به یک استاندارد صنعتی و تغییر فرصتهای

طرف دولت در قبال پذیرفتن خطرات وامها، در تکثیر تعداد آنها کوشش خواهند نمود. بعلاوه، سرمایه‌گذاران احتیاج به مشورت و راهنمایی در چگونگی صرف اعتبارات دارند، آنها احتیاج دارند بدانند چه ماشین‌آلات و موادی را خریداری نموده، چه نوع ساختمان را و در کجا بنا نمایند، وسعت حساب و کتاب آن چقدر باید باشد و در چه زمان و به چه نحوی محصول خود را به فروش برسانند. تنها در این صورت است که سرمایه‌گذار خرده‌پا قادر به کسب بیشترین استفاده از وامهای دریافتی خواهد شد.

یکی از انواع موفق اعتبارات نظارت شده، تأمین ماشین‌آلات بصورت اجاره موقت است که در اغلب کشورهای در حال رشد تجربه شده است. آژانس توسعه صنایع کوچک از طریق اجاره موقت، تجهیزات لازم را تهیه و به کارخانه‌دار برای اصلاح روش تولید و انتخاب اقتصادی‌ترین راه، ارائه نماید. اعتبارات نظارت شده ممکن است بصورت کمک در خرید مواد خام بنای ساختمانها و فروش محصولات تمام شده نیز باشد.

استخدامی و در تنظیم سکونت مردم در مناطق صنعتی و غیرصنعتی و استفاده اقتصادی، جهت اهداف تولیدی، کمک می‌کنند.

نواحی صنعتی را معمولاً تعاونیها یا انجمنهای صنعتگران، اطاقهای بازرگانی، یا مسئولین محلی مثل شهرداران یا شرکتهای بزرگ اداره می‌نمایند. عموماً دولتها مایلند زحمت اینکار را با تشویق و ترغیب و واگذار کردن کمکهای از قبیل اهداء کمکهای مالی یا تضمین خدمات فنی نواحی صنعتی به عهده سازمانهای غیردولتی بگذارند.

لوازم تأمین شده کارخانجات نواحی صنعتی به دو صورت چند منظوره با سفارش و پیش ساخته می‌باشد که نوع چند منظوره آن نظر کارخانه‌داران را بیشتر تأمین می‌نماید. قابل انعطاف‌ترین نظام آن است که هر دو نوع کارخانجات چند منظوره و پیش ساخته در هم ادغام شوند.

نواحی صنعتی طبقه‌بندی شده شامل: نواحی تک صنعتی، که منحصرأ لوازم واحدهای یک گروه خاص را تولید می‌نماید؛ نواحی عملیاتی که در آن عملیات صنایع در بین چند واحد کوچک تقسیم می‌گردد؛ نواحی پرورشی برای تأمین جای بیشتر برای واحدهائی که بتدریج رشد می‌نمایند؛ نواحی معین، برای واحدهائی که به صورت کنترالتجهیهای فرعی برای واحدهای بزرگ کار می‌کنند؛ نواحی آزاد، برای صنایع کوچک صادراتی، و کارخانجات طبقاتی، با کارخانجات چند طبقه برای واحدهای کوچک مستقر در اطراف شهرها که زمین مناسب برای صنایع وجود ندارد، می‌باشد.

یک ناحیه صنعتی وقتی مفید خواهد بود که یک برنامه توسعه جامع برای منطقه‌ایکه در آن واقع شده تنظیم نموده باشد. محدودیت‌های نواحی صنعتی را نباید از نظر دور داشت؛ این نواحی به تنهایی قادر به تأمین تسهیلات اساسی مورد نیاز توسعه صنایع نخواهند بود و تنها در تجهیز قشر کوچکی از کارخانجات کوچک یا مملکت می‌توانند مؤثر باشند. یک ناحیه صنعتی فقط می‌تواند در محل‌های تعیین شده احداث شود، در حالیکه به احداث کارخانجات کوچک شخصی در بیشتر مناطق نیاز هست، لذا ایجاد نواحی صنعتی را فقط به منزله قسمتی از یک برنامه عمومی در ترفیع صنایع کوچک می‌توان تلقی کرد نه یک جایگزین آن.

فصل ۴ - اقدام سازمان ملل متحد برای توسعه صنایع کوچک

برنامه یونیدو برای توسعه صنایع کوچک، از طریق برنامه های اجرایی مختلف سازمان ملل متحد که یونیدو در آنها شرکت دارد، تأمین اعتبار می شود. این برنامه ها عبارتند از: برنامه منظم کمک فنی ویژه صنایع که از طریق بودجه سازمان ملل متحد تغذیه می شود؛ صندوق ویژه مرکب برنامه عمران سازمان ملل متحد و کمکهای فنی مرکب برنامه عمران ملل متحد. علاوه بر این، یونیدو مبالغی هم بعنوان پرداختهای داوطلبانه در کشورهای، برای مصارف برنامه خدمات ویژه صنعتی دریافت می نماید که این برنامه، بطور وسیعی محدود به اعزام هیأت‌های اضطراری کوتاه مدت می گردد. در مجموع کمک به این برنامه، فقط در ازاء درخواست دولتهای مربوطه پرداخت می گردد. تقاضای منطقه ای بایستی با درخواست گروه دولتهای منطقه ارائه شود.

کمکهای فنی مرکب برنامه عمران ملل متحد وسیع ترین و متنوع ترین برنامه های کمکی است که بوسیله سازمان ملل متحد و آژانسهای آن ترتیب یافته است.

مسئولیت اجرای پروژه های صندوق ویژه در خصوص صنایع کوچک، بطور طبیعی با یونیدو و با سازمان بین المللی کار ILO که بصورت آژانسهای اجرایی عمل می کنند می باشد. برنامه منظم کمک فنی سازمان ملل متحد بر مبنای سالیانه، طراحی و از طریق منابع بودجه ای سازمان تغذیه می گردد. این برنامه ها معمولاً هزینه های کارشناسان کوتاه مدت را در بر می گیرد.

پروژه های کمک بارز

به بعضی از پروژه هایی که استحقاق دریافت کمکهای موجود برنامه های مختلف سازمان ملل متحد را دارند ذیلاً اشاره می گردد:

سیاستها و برنامه ها و اقدامات عمومی ترفیع و ارتقاء کشورهای در حال توسعه اغلب نیازمند به کمکهای فکری کارشناسان خارجی در فرموله کردن سیاستها و برنامه های توسعه صنایع کوچک هستند. چنین مأموریتهای کوتاه مدت عموماً تحت نظر برنامه «کمکهای بارز» و «عنصر کمکهای فنی» عمران سازمان ملل متحد تأمین می شود.

تحقیقات صنعتی و مطالعه امکانات - بیشتر کشورهای در حال رشد از خدمات کارشناسان در

● ثابت شده که روش ایجاد «نواحی صنعتی» یکی از روشهای موفق تأسیس، گسترش و مدرنیزه کردن صنایع کوچک در کشورهای در حال توسعه می باشد. یک ناحیه صنعتی تشکیل شده از گروهی از صنایع و کارخانجات طراحی شده که به آنها خدمات متنوعی از قبیل ساختمان کارخانه و غیره به صورت اجاره واگذار گردیده است.

رابطه با تحقیقات صنعتی و مطالعات امکانات و آموزش پرسنل خود در این زمینه بهره می گیرند. اینگونه مطالعات ممکن است برای تعیین خط مشی و پتانسیل صنایع خاصی یا مناطقی یا ارزشیابی یک برنامه صورت پذیرد. خدمات فنی اقتصاددانان یا متخصصین صنایع خاص، زیر پوشش «عنصر کمکهای فنی سازمان ملل متحد» و تحت نظر برنامه مستمر کمکهای فنی اداره می شوند. آموزش پرسنل برای صنایع کوچک - داوطلبان پرسنل آموزشی دست اندرکار توسعه صنایع کوچک تحت نظر «عنصر کمکهای فنی سازمان عمران ملل متحد»، «برنامه مستمر کمکهای فنی» و «عنصر صندوق ویژه عمران ملل متحد»، در دسترسند. سازمان ملل متحد برنامه ریزیهای آموزشی در کشورهای پیشرفته صنعتی را با همکاری دولتها، مؤسسه های آموزشی، یا واحدهای خصوصی صنعتی انجام می دهد.

مؤسسات توسعه صنایع کوچک - برنامه ریزی تأسیس مؤسسات توسعه صنایع کوچک نیاز به خدمات مستمر چهار تا پنج ساله یک تیم بین المللی متخصص دارد. امثال این پروژه ها عبارتند از: مؤسسه خدمات صنایع کوچک، خدمات مشاوره صنعتی مراکز توسعه و تحقیق صنعتی نواحی صنعتی. خدمات چنین پروژه هایی در دو مرحله انجام می شود: مرحله برنامه ریزی و امکانات و مرحله اجراء.

کشورهای در حال توسعه می توانند در برنامه های اطلاعات و تحقیقات یونیدو، که بعضاً سمینارهایی جهت رسیدگی به مشکلات عمده سازمانهای توسعه صنایع کوچک از قبیل نواحی

صنعتی، بودجه ریزی، خدمات فنی و قراردادهای فرعی تشکیل می دهد، شرکت نمایند. این سمینارها با حضور پرسنل کلیدی کار توسعه صنایع کوچک کشورهای در حال توسعه و تأمین اهداف بارز آموزش، برگزار می گردد. همچنین یونیدو، دست اندرکار نشر یک سری بروشور و موضوعات مختلف مربوط به توسعه صنایع کوچک می باشد که منابع و اطلاعات با ارزشی برای افراد دست اندر کار صنایع کوچک می باشند.

- عمران و توسعه در آینده

انتظار می رود که در آینده عملیات یونیدو در مورد صنایع کوچک بطور چشمگیری توسعه یابد؛ در این زمینه تعداد قابل توجهی از پروژه های بزرگ شبیه نواحی صنعتی، آژانسهای ترویج صنایع، مراکز ملی و منطقه ای توسعه صنایع کوچک، امکانات خدمات مشترک، کارخانجات نمایش و غیره به کمک دفتر عمران ملل متحد صندوق ویژه، احداث یا تقویت خواهند شد. بعضی از این پروژه ها با همکاری نزدیک سازمان بین المللی کارو کمیسیون منطقه ای ملل متحد انجام خواهند شد. عملیات جدیدی مثل کمک در عقد قراردادهای فرعی مبادلات، سازمان دادن اعتبارات تضمین شده و طرحهای اعتباری نظارت شده و هدایت سفرهای متمرکز برای ترفیع مدرنیزه کردن کارخانجات موجود و توسعه سرمایه گذاری و تشویق مؤسسين در حال انجام می باشد.

عملیات حمایتی از قبیل کارهای ترفیعی، ملاقاتها و تحقیقات نیز به پروژه هایی که تحت برنامه های عمده ذیل می باشند افزوده می شود:

توسعه تأسیس (تشویق مؤسسين)

خدمات ترویجی صنعتی

بودجه ریزی صنایع کوچک

کارخانجات تولیدی کوچک

قراردادهای فرعی میان صنایع کوچک و بزرگ

امکانات خدماتی مشترک

بازاریابی و توسعه صادرات محصولات صنایع کوچک

اهمیت و نقش مراتع و جنگلها در ایران —
 ایفا می کرده اکنون عشایر بهیچوجه قادر به کنترل
 زمان بهره برداری از مراتع بیلاقی و قشلاقی بر
 اساس فصل رویش گیاه نبوده و این انرباعث
 چرای زودرس و مفرط در این مراتع و در نتیجه
 نابودی آنها گردیده است و در آینده ای نه چندان
 دور نه تنها دام عشایر که خود آنها هم در معرض
 نیستی قرار خواهند گرفت. با توجه به جمعیت چند
 میلیون عشایری که صرفاً متکی بر مرتع هستند و
 دامداران روستایی که بدون اتکاء به علوفه مرتعی
 قادر به ادامه دامداری نمی باشند. در صورت
 نابودی بیشتر مراتع، آینده را چگونه می توان برای
 این اقشار زحمتکش و محروم ترسیم کرد؟

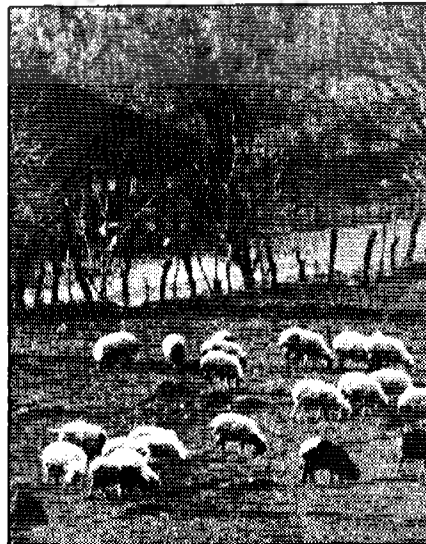
د: وقوع سیل های ویرانگر — چهره دیگر
 تخریب و انهدام منابع طبیعی را بایستی در وقوع
 سیل های ویرانگری که اخیراً در چند استان جنوبی
 کشور شاهد آن بودیم، جستجو کرد. بارانی که در
 صورت وجود پوشش گیاهی مناسب می تواند با
 تغذیه منابع آب های تحت الارضی و افزایش تولیدات
 مرتعی و زراعی نقش مهمی در افزایش توان
 اقتصادی کشور داشته باشد، متأسفانه به دست
 خود ما تبدیل به عامل ویرانگر و خانمان براندازی
 می شود که تنها در مورد اخیر، فقط خسارت
 ظاهری آن که حاصل تخریب مزارع و باغات و
 تأسیسات است بالغ بر ۱۲۰ میلیارد ریال برآورد
 گردیده است؛ و این در حالی است که تلفات
 دهها انسان بیگناه و فرسایش صدها میلیون متر
 مکعب خاک حاصلخیز از سطح مزارع و مراتع قابل
 ترمیم و جبران نیست. فراموش نشود که ما ممکن
 است قادر باشیم همه چیز وارد کنیم ولی خاک
 را هرگز و با هیچ قیمتی. با توجه به این نکته که در
 اراضی با پوشش متراکم، بیش از ۹۹ درصد
 نزولات جذب خاک شده و میزان فرسایش خاک
 رقمی بسیار ناچیز و قابل چشم پوشی است و
 بتدریج با از بین رفتن پوشش گیاهی و عریان شدن
 خاک، میزان نفوذ آب در آن کاهش چشمگیری
 یافته و بیش از ۵۰ درصد نزولات آسمانی
 بخصوص بارانها بصورت هرزآب از دسترس خارج
 می گردد و علاوه بر آن میزان فرسایش به رقمی در
 حدود ۱۵ تن در هکتار می رسد، نقش حیاتی منابع
 طبیعی در حفظ آب و خاک بوضوح قابل لمس
 خواهد بود.

با شرحی که گذشت و با جمع بندی مختصری
 از مطالب و تلفیق آن با واقعتهای دیگر حاکم بر

جامعه، چنانچه روند تخریب و انهدام موجود در
 منابع طبیعی و کاهش حاصلخیزی خاک و
 هدررفت منابع آب همچنان ادامه یابد، در طی
 بیست سال آینده که جمعیت کشور حداقل به دو
 برابر میزان فعلی خواهد رسید، و مسلماً منابع درآمد
 ارزی عمده ای از طریق فروش نفت نیز وجود
 نخواهد داشت که پشتوانه تهیه و تأمین نان و
 گوشت و... این خیل عظیم گرسنگان باشد، هر
 اندازه که خوش باور و ساده اندیش باشیم خواهیم
 دید که امکان ترسیم دورنمایی بی دلهره و دغدغه
 از آینده نخواهیم داشت.

چه باید کرد؟

و اما برای درمان درد مسلماً اولین قدم شناخت
 درد است و حذف عوامل بوجود آورنده آن. منابع
 طبیعی کشور ما در طی دهه های اخیر دستخوش
 عوامل تخریب متعددی بوده که آن را به این حال و
 روز انداخته و قطعاً برای جلوگیری از این روند و
 اعتلای منابع طبیعی بایستی در حذف این عوامل،
 آنچه که در توان داریم بکار گیریم. بدون تردید
 اولین قدم در این راه باور داشتن جایگاه منابع
 طبیعی تجدید شونده اعم از جنگل و مرتع و خاک
 بعنوان اساسی ترین بستر برنامه های عمران و توسعه
 اقتصادی و اجتماعی کشور و دادن بهای لازم و
 لایق به آنست. چه در غیر این صورت هر اقدامی
 که در جهت توسعه اقتصادی تنها با تکیه بر صنعت
 و با اجرای طرحهای کشاورزی بدون در نظر
 داشتن جایگاه منابع طبیعی صورت پذیرد، امیدی
 به موفقیت و پایداری نخواهد داشت. عوامل
 عمده ای که مختصراً در این بحث می توان به آنها
 اشاره کرد. از این فرارند: چرای سنگین و مفرط با

تعداد دامی به مراتب بیش از ظرفیت تولیدی
 مراتع، چرای زودرس و دیر پا، تخریب و تبدیل
 مراتع به اراضی زراعی به لحاظ افزایش تقاضا
 برای محصولات کشاورزی و دامی، استفاده از
 بوته ها و درختچه های مرتعی به منظور تأمین
 سوخت و سایر مصارف روستایی و بالاخره
 بهره برداری غلط از محصولات فرعی مراتع.

بررسی اجمالی عوامل تخریبی که فوقاً به آنها
 اشاره شده، نشان می دهد که تقریباً کلیه این عوامل
 ریشه در عامل دیگری دارند که تاکنون کمتر مورد
 توجه قرار گرفت و این عامل مهم لغو مدیریت های
 خصوصی در مراتع پس از ملی شدن جنگلها و
 مراتع از یک طرف و از بین رفتن امنیت شغلی
 دامداران از سوی دیگر می باشد. وجود این عامل
 سبب گردیده که دامداران بدون داشتن انگیزه قوی
 و اطمینان خاطر از آینده شغلی خود برای کسب
 حداکثر سود آتی به بهره برداری بی رویه از آن
 بپردازند و برای احراز تصرف خود بر مراتع قبل از
 آنکه دیگران آن را تصرف کنند، به تخریب و تبدیل
 آن همت گمارند. بنابراین اصولی ترین راه حلی
 که بتواند از تخریب مراتع جلوگیری کند بایستی بر
 این اساس استوار گردد تا ضمن واگذاری مدیریت
 مراتع به مرتعداران ذیحق و ذیصلاح، بهره برداری
 مستمر و طولی مدت از مراتع تحت اختیار آنان را
 تضمین نماید.

برای نیل به این هدف و دست یابی به جلب
 مشارکت فعال و مستقیم مرتعداران در مدیریت
 مراتع که شامل حفاظت، اصلاح، احیا و
 بهره برداری صحیح از آنها می باشد، باید با تهیه
 طرحهای مرتعداری و واگذاری رسمی، اجرای
 آنها را بر اساس قراردادهای طولی مدت (۳۰
 ساله) در سرلوحه برنامه ها و سیاستهای آینده قرار
 دارد.

با عنایت به اینکه اجرای برنامه فوق احتیاج به
 صرف وقت زیاد همراه با کار فرهنگی گسترده و
 قوانین مدونی در سطح جامعه دارد لذا لازمست
 دست اندرکاران و کلیه سازمانها و مقامات ذیربط
 در این راستا با دیدی واقع بینانه گام بردارند و به
 این منابع حیاتی توجهی خاص معطوف دارند تا با
 الطاف بیکران الهی به پیکره نیمه جان منابع
 طبیعی تجدید شونده، حیاتی دوباره بخشیم و در
 پناه آن کشوری خود کفا و مستقل از محترکان مواد
 غذایی شرق و غرب داشته باشیم.